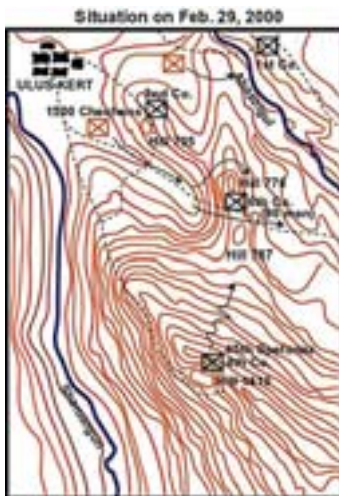

БИТКА КОД УЛУС-КЕРТА

ХЕРОЈИ СА КОТЕ 776

После друге битке за Грозни, вођене од октобра 1999. до средине фебруара 2000. године, чеченске снаге су, у већим или мањим групама, покушавале да се пробију из планина ка насељеним местима од стратешког значаја.

На тај начин терористи су намеравали да обезбеде коридор од запада ка истоку, како би се, у случају потребе, извукли у Дагестан. Јединице муџахедина су, понекад, бројале и неколико хиљада бораца. Руска команда је зато наредила да се Чеченима блокирају пролази у планинама, затим опколе и униште артиљеријском ватром или дејством авијације.

Крајем фебруара 2000. године, група од око 2.500 Чечена и страних муџахедина налазила се у близини градића Улус-Керта, на југу Чеченије. Сви су били добро опремљени и наоружани дугим цевима. Оруђа и муницију носиле су стотине товарних животиња. Борце је предводио злогласни емир (командант) Хатаб, познатији као *црни Арапин*.

Улус-Керт је окружен планинама, чији стрми обронци достижу успоне и до 70 процената. Од река Абазолгул и Шарон-Аргун терен се уздиже ка планинама Даргендук, најпре до коте 1410 ка југоистоку, а потом ка котама 705.6, 776 и 787. У ту област руске снаге нису улазиле током првог чеченског рата.

На почетку новог сукоба са терористима руска команда донела је одлуку да тактичка група ВДВ – *Воено-десантна ја војска*, која се састојала од падобранског пука ојачаног мањим јединицама посебне намене, односно извиђачима, блокира све путеве којима се Чечени из тог краја могу кроз планине извући ка истоку. Тај задатак поверен је 104. гардијском падобранском пуку 76. падобранске дивизије из Пскова. Пук су чинили Трећи батаљон падобранца и Први артиљеријски батаљон са самоходним топовима 120 милиметра. Батаљони су имали по три чете, ојачане одељењима извиђача или *Спецназа*.

Колона Чечена се, по влажном и магловитом времену, повлачила пред јединицама ВДВ дуж пута који води преко коте 705.6 ка југоистоку. Командант Другог падобранског батаљона потпуковник Марк Николајевич Јевтјухин и капетан Виктор Романов, командант батерије пуковског артиљеријског батаљона и официр за осматрање и навођење ватре, налазили су се у Штабу батаљона на коти 776. У раним јутарњим часовима 29. фебруара 2000. руски падобранци сукобили су се са Чеченима на путу који води од Улус-Керта на југоистоку. После жестоког окршаја заузели су коту 705.6.

ЗАСЕДА

Командант 104. ГПП наредио је да Штаб Другог батаљона до 14 часова буде на простору између кота 776 и 787, који је представљао једини могући пролаз терористима. На тај начин би се онемогућило њихово извлачење. Под командом мајора Молодова, 6. чета је, уз 3. вод 4. чете и два одељења извиђача, кренула у назначеном правцу. Током касног преподневља, јединица је заузела планиране положаје. На њима је организовала линеарну одбрану између кота и поставила минско поље према западу.

Пошто су Чечени прислушкивали радио поруке руских јединица и открили њихове положаје, око 12.30 часова поставили су заседу борцима 6. чете, да би у општем нападу пробиле њихове одбрамбене линије. Део терориста заобишао је руске положаје и падобранце напао с леђа. Како се нису могли извући кроз минско поље, руски борци су се под ударима надмоћнијег непријатеља повукли на коту 776. Чечени су, уз стална борбена појачања која су им непрекидно пристизала, у таласима нападали падобранце. До краја дана, из 6. чете погинуо је 31 борац, а велики број руских војника је рањен. Због густе магле било је онемогућено дејство хеликоптера, а артиљеријска подршка руским снагама, није била одговарајућа.

Током ноћи, два вода *Спецназа*, две падобранске чете и одељење специјалаца из групе *Вимпел* упутили су се ка коти 776. Уз сталне нападе Чечена, по врло непроходном терену, споро су напредовали. Један од вода *Спецназа* дошао је у раним јутар-

ЦРНИ АРАПИН

Командант Хатаб је носио црну, густу браду. Рођен је 1969. године у Саудијској Арабији. Отац му је био Саудијац, а мајка Туркиња. Имао је осморо браће. Његово право име је Самир Салех Абдулах ал-Суваилам, а био је познат и као Хабиб Абдул Рахман или Ибн ал-Хатаб. У Чеченију је дошао 1995. године. Већ наредне године именован је у шефа центра за војну обуку терориста, а потом и заменика Шамила Басајева, те команданта исламске интернационалне бригаде. Имао је деформисану десну шаку, без два прста које је изгубио у експлозији бомбе израђене у домаћој радиности. Руској јавности је постао познат у априлу 1996. године, после уништавања колоне возила 245. моторизованог стрељачког пука, у клисури Јаришмарди, у јужној Чеченији. Према руским изворима, тада је погинуло 53, а рањено 52 војника и официра.

Хатаб је волео да снима камером учинак својих бораца. У медијима је често приказиван како тријумфално хода међу угљенисаним телима руских војника. Од осталих муџахедина се посебно издвајао по суровости. Док би остали команданти терориста од заробљених војника најпре покушавали да добију поверљиве информације, Хатаб их је клао и њихова тела остављао у близини војних база. Августа 1999. године предводио је са Басајевом упад терориста у Дагестан. То је био непосредни повод за други чеченски рат. Руска федерална служба сигурности – ФСБ сматра да је Хатаб планирао и бомбашке нападе на стамбене четврти у Москви 1999. године.

њим сатима до коте 787, на којој се и укопао. На обали реке Абазолгул, због немогућности да пробије чеченске линије, застала је и 1. чета.

Терористи су, у међувремену, обновили жестоке нападе на руске снаге са коте 776. Капетану Романову је експлозија минобацачке гранате разнела ноге. Падобранци су се борили у најсветлијој традицији руских и совјетских војника. Како им је понекад стигло муниције, а појачања нису стизала, било је само питање времена када ће их далеко бројнији Чечени надјачати. Ипак, борци нису устукнули ни корак. У другој бици за Грозни, на узвике муџахедина *Аллаху екбер*, руски војници су громко одговарали *Христос воскрес!*

Конечно су руским јединицама стигла појачања. Напади Чечена заустављени су хеликоптерским и ударима снага ВДВ. Терористи су се масовно предавали. Дан после битке предала се и група од 73 муџахедина са командантом. У борбама је погинуло 84 борца из руске 6. чете, од којих је било 13 официра. Према изјавама заробљених терориста и на основу обавештајних података, у борби је страдало око 400 Чечена. Само на коти 776 избројано је 200 погинулих терориста и 75 руских падобранца.

РАТНА ИСКУСТВА

Анализирајући сукоб са Чеченима код Улус-Керта, војни стручњаци наглашавају да, иако су муџахедини били поражени у бици за Грозни, имали су још бројне, добро организоване и наоружане групе бораца. Тако су могли да остваре надмоћ на жељеном месту пробоја. Они су раније били поражени, али не и у расулу. Рат у Чеченији није био противтерористичка акција, у којој је противника чинио већи број мањих борбених група, које нејединствено делују. Заправо, радило се о организованом отпору добро оспособљеног и мотивисаног непријатеља, који губитак Грозног није сматрао крајем рата, већ само једном његовом фазом.

За исход сукоба командант падобранца генерал-пуковник Георгиј Шпак директно је оптужио Команду групе снага *Исток*. Ваља знати и да је ВДВ био засебни род Совјетске Армије све до половине деведесетих година, када је пот-

чињен Команди Сувоземних снага – Сухопутних војска. Током операција у другом чеченском рату падобранци су били под командом генерал-пуковника Генедија Трошева, команданта Оперативне групе *Исток*. Он је, међутим, био потчињен армијском генералу Виктору Казанцеву, команданту Здружене групације федералних снага Северног Кавказа.

Падобранци су још пре менутих догађаја истицали да их користе као *топовску храну* и шаљу у битку без адекватне подршке. Дотадашњи губици донекле говоре у прилог таквој тврдњи. Наиме, до средине марта 2000. године, од 5.100 падобранаца у Чеченији је погинуло 181, а рањено је 335. Укупан број погинулих припадника војске износио је 1.291, а рањено је 3.190. Од бораца МВД погинуло је 617, док је 2.107 рањено. У Чеченији је ангажовано укупно 100.000 руских бораца, од чега су пет одсто чинили падобранци, који су претрпели око десет одсто губитака.

Оперативна идеја о блокирању и хватању у замку чеченских формација била је добро замишљена, али не и реализована. Појединачне руске чете нису могле зауставити пробој јединица ранга бригаде, поготово ако се не обезбеде потребна појачања моторстрелачким саставима. Ваздушна подршка није испунила очекивања због лоших временских услова. Према подацима, само је један руски хеликоптер у Чеченији имао уређаје за ноћни лет и дејство.

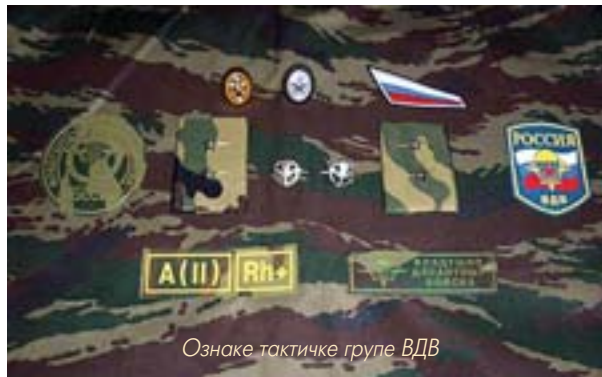
Команда 6. чете није по дубини агресивно извиђала могуће прилазе заузетих линија, иако је знала да се у близини налазе веће чеченске формације. Није организована ни кружна одбрана положаја. Кроз постављена минска поља нису обезбеђени пролази за евентуално извлачење руских јединица. Ни водови нису заузели такве ватрене линије да се међусобно могу подржавати ватром.

Руски и страни аналитичари, међутим, истичу невероватну храброст падобранаца на koti 776. Тактичка група ВДВ је одувек била препознатљива по војницима које краси високи морал, дисциплина, храброст и осећај припадности елитном роду војске. Сахрани погинулих руских бораца у Пскову присуствовали су председник Владимир Путин, министар

БОРБЕ ДО СМРТИ

Током напада на коту 776, емир Хатаб је у борбу увео најјачи адут – елитну групу *Цамар* са 400 бораца, којом је командовао Бакујев. Руси су, међутим, зауставили њихов пробој. Војник Александар Лебедев се са последњом ручном бомбом бацио на групу Чечена који су га заробили. Поручник Калгалин, иако рањен у грудни кош, повезао је два МРУД и активирао их, те непријатељу нанео велике губитке. Поручници Панов, на северној страни, и Кожемјакин, на јужној, погинули су са својим војницима, заустављајући пробој терориста. У шест сати ујутро потпуковник Јевтјухин затражио је да руске артиљеријске јединице отворе на њега ватру, како не би пао у руке терориста. После тога прекинута је радио веза са 6. четом. Према изјавама преживелих руских бораца, зна се да је заменик командира капетан Соколов, који је тек недавно стигао у Чеченију, издвојио шесторицу најмлађих војника и поверио их сержанту Прошеву, уз наређење да се извуку и спасе животе.

Ознаке тактичке групе ВДВ

одбране Игор Сергејев, начелник Генералштаба Анатолиј Квашњин, те читав политички и војни врх Русије. Помен погинулима у Новопаскијском манастиру у Москви одржао је патријарх Московски и целе Русије Алексеј II. Био је то јасан доказ националне чврстине и одлучности државе. Свих 13 погинулих официра и девет војника постали су хероји Руске федерације, а остали погинули су одликовани. Жртве 6. чете нису биле узалудне јер је испунила задатак.

И остали припадници руске војске истакли су се у борбама храброшћу. Рањени граничар Јевгениј Родионов, кога су терористи заробили, био је суочен са избором – смрт или живот. Обећао му је живот ако пређе у исламску веру и заједно са муџахединима ликвидира заробљене руске борце. Током четири месеца терористи су га тукли и малтретирани, али нису успели да слома дух и чврстину младића из Подолска код Москве. Зато је брутално погубљен на дан свог деветнаестог рођендана.

Емир Хатаб умро је две године после догађаја код Улус-Керта, тако што му је 19. марта 2002. курир донео писмо, које је

претходно ФСБ намазао отровом. Његова десна рука и телохранитељ емир Елси убијен је 23. априла 2002. у оружаном обрачуна са руским трупима. Наследник Хатаба емир Абу ал-Валид ликвидирао је 2004. године. ■

Др Александар МУТАВИЋИЋ